Erfgoed VIERSPRONG

Deze brochure is een uitgave van de intergemeentelijke onroerend erfgoeddienst IOED Viersprong. De IOED is een deelwerking van Erfgoed Viersprong en werkt rond bouwkundig, archeologisch en landschappelijk erfgoed.

Meer info?
Erfgoed Viersprong
www.erfgoedviersprong.be

V.U. Elsie Sierens, Sint-Antoniusplein 10, 9860 Oosterzele

Op stap met
Ferraris (7,5 km)

Het mysterieuze Munte

Ferrariswandeling
Merelbeke – Melle

In 2026 is het 250 jaar geleden dat de beroemde Ferrariskaart werd gemaakt.

Tussen 1771 en 1778 doorkruiste graaf Joseph de Ferraris, generaal bij de Oostenrijkse artillerie, de Oostenrijkse Nederlanden om het hele gebied in kaart te brengen. In zijn kielzorg volgden heel wat landmeters, tekenaars en militairen. Met ongelofelijke precisie werden 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten afgeleverd.

Hoewel de kaarten initieel werden opgemaakt voor militaire doeleinden, kunnen we heel wat leren over het landschap op het einde van de 18de eeuw. Hoe sterk lijkt het landschap dat graaf de Ferraris zag nog op het landschap van vandaag?

Voor elke gemeente van het werkingsgebied werkte de ntergemeentelijke onroerend erfgoeddienst Erfgoed Viersprong een wandeling uit. Deze routes verbinden het erfgoed met het landschap en omgekeerd. Wandel mee en ontdek het zelf!

Coverfoto Sint-Bonifaciuskerk © David Samyn

Munte

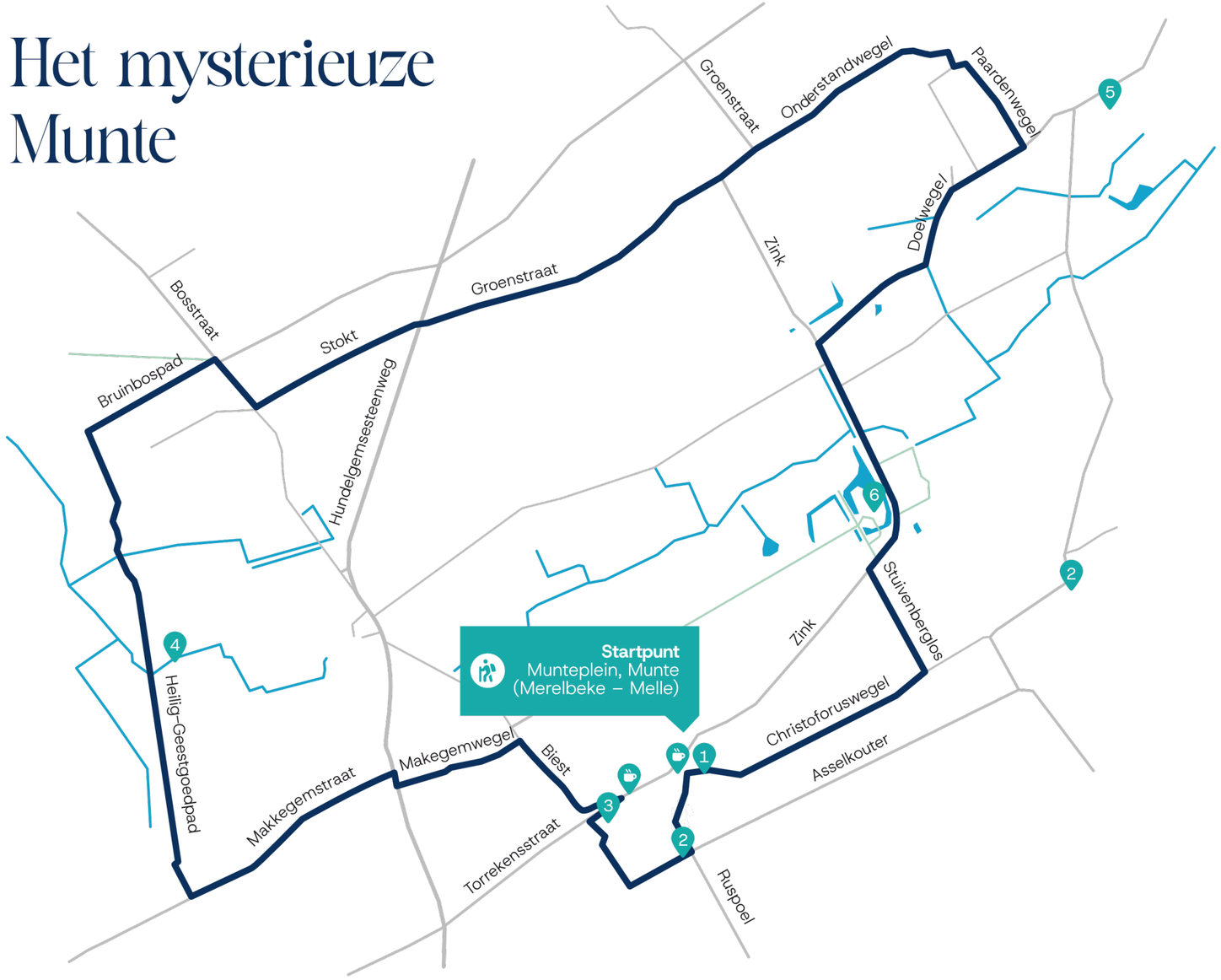
Munte ligt op het snijvlak van de Vlaamse Ardennen en het Scheldeland. Het landelijke dorp op de heuvelrug kent al eeuwen een tamelijk geïsoleerd bestaan. Ooit lag de dorpskom meer westwaarts langs de Torrekensstraat. Door de bouw van een nieuwe kerk in 1862-1867 werd het centrum verlegd naar een nieuwe plek, aan de rand van het dorp. Het Munteplein is een sindsdien een bijna onaangeroerde plek. Via trage en soms holle wegen stap je van Munte naar het uitgestrekte Heilig-Geestgoed, dat deel uitmaakt van de Makegemse bossen. Het bos bestond al in de tijd van de Ferraris.

Rondom Munte staan verschillende bunkers van het bruggenhoofd Gent. Sommige dragen nog steeds de bakstenen gevel, zodat ze eerder op een huisje lijken dan op een versterkte bunker. Via al in de middeleeuwen bekende paden gaat het richting het Kasteel van Zink. Dit prachtige kasteel ziet er uit alsof door een trots adellijk geslacht is gebouwd, maar in feite gaat het om een romantische interpretatie van de architect. Geniet van de rust en de schoonheid in en rond Munte, het dorpje dat zelfs in de strips van Nero voorkomt.

Foto © Tijl De Meulemeester

Het mysterieuze Munte

Startpunt

Munteplein 1

Clayshoeve 2

Mottekapel 3

Heilig-Geestbos 4

Het karmelietenklooster 5

Kasteel TerZinkt 6

Wandelroute

Café Sint-Elooi

Restaurant Oud Munte

Afstand
7,5 km

Gratis parking
Munteplein of Zink ter hoogte van huisnummer 1, Munte (Merelbeke-Melle)

Openbaar vervoer
Buslijn 408 (Gent Zuid – Brakel) heeft een halte op de Hundelgemsesteenweg, ter hoogte van de kruising Torrekensstraat. De bus rijdt enkel op weekdagen.

Niet bewegwijzerd.
Niet geschikt voor rolstoel en kinderwagen.
In het Heilig-Geestgoed kan het modderig zijn.
Stevige en waterdichte wandelschoenen zijn een aanrader.

Route

Het **Munteplein (1)** is beschermd als dorpsgezicht. Het is de hoogste plek van de gemeente. De neoromaanse Sint-Bonifatiuskerk is vrij toegankelijk. Binnen zijn verschillende tentoonstellingen te zien, onder andere over de kerken van Merelbeke-Melle, de heilige Apollonia, het dorpsleven in de jaren 1960 en over pastoor Neels en zijn beroemde broer Marc, de geestelijke vader van Nero. Rechts van de ingang staat de reuzenfamilie van Merelbeke-Melle, die zelfs in het bevolkingsregister is ingeschreven.

Het Munteplein

1

In de tijd van Ferraris werd deze plek aan de rand van het dorp omringd door kleine boerderijen. In minder dan een eeuw veranderde het uitzicht van dit fotogenieke stukje Munte ingrijpend. De pastorie was er eerst. Die werd eind 18de eeuw gebouwd op de plek waar voordien een woning stond. De laatste pastoor die er woonde, was Adolf Neels (1911 – 2003), de broer van striptekenaar Marc Sleen, de geestelijke vader van Nero. De pastorie is nu een toeristisch infopunt. De oorspronkelijke kerk van Munte, die zich bij het kerkhof bevond, was halfweg 19de eeuw zo vervallen dat beslist werd een nieuwe kerk op te richten. De nieuwe Sint-Bonifatiuskerk werd ten oosten van het dorpscentrum gebouwd naast de pastorie. Zo kreeg het Munteplein stilaan zijn huidige vorm.

Nog rond die tijd werd een hoeve aan het plein omgebouwd tot dorpsherberg. Nog steeds vind je daar het restaurant Oud Munte. Voor de herberg ligt een roepsteen waarop de veldwachter vroeger nieuwsberichten afkondigde na de hoogmis. Begin 20ste eeuw vestigden de Zusters van de O.L.V. van de Visitatie uit Sint-Amandsberg zich naast de pastorie en openden er ook een dorpsschool. De zusters zijn ondertussen uitgeweken. Het klooster is nu een Steinerschool.

Foto © MAF

Opperhof/neerhof

Verlaat het Munteplein zuidwaarts via de gekasseide **Ruspoel**. Achter de pastorie is een picknickplek ingericht in de schaduw van een monumentale beuk. In de bocht naar links passeer je op je linkerkant het Hof van Quatham. Het hoevecomplex dateert van rond 1800. Op het binnenhof was lange tijd een olierosmolen actief.

Sla de eerste straat rechtsaf. Deze gekasseide weg volgt de heuvelkam waar Munte deel van uitmaakt. Het pad liep vroeger naar een windmolen die in 1945 werd gesloopt, vandaar de naam **Houtenmolenwegel**. Meteen links bevindt zich de **Clayshoeve (2)**, nu een vakantiewoning.

Foto © MAF

De Clayshoeve

2

Voor de ingang van de voormalige hoeve staan rechts een zomerlinde en links een zomereik. Ze worden welkomstbomen genoemd. De linde staat symbool voor vruchtbaarheid en de eik voor kracht en gezondheid. Het geloof was dat de bewoners zo beschermd werden tegen kwade invloeden. De hoeve komt al voor in een landboek van 1643 en is ook prominent afgebeeld op de kaart van de Ferraris. De inplanting van de twee vleugels aan de straatkant is sindsdien niet veranderd. De dwarsschuur en het wagenhuis zijn decennia geleden al gesloopt. Het poortgebouw is afgedekt met een pannen zadeldak.

Voorbij de Clayshoeve ontvouwt zich links een mooi uitzicht over het zacht glooiende landschap. Neem ter hoogte van een zitbank de onverharde **Kalvariewegel** naar rechts en stap rechtdoor het kerkhof op. Rechts bevindt zich vijf meter hoger de zogenaamde **Mottekapel (3)**.

De Mottekapel

3

Foto © MAF

Rond deze plek hangt heel wat mysterie. Op de kaart van de Ferraris zie je achter de toenmalige kerk een ovaalvormig door bomen omringd perceel met een kruis. De schaduwen naast de bomenrij op de kaart duiden aan dat het hier om een verhoging gaat. In een landboek van 1643 wordt de plek als volgt omschreven: “eenen ommewalden berch, groot 58 roeden, paelende zuyd ende west de Kerkevelden ende noort het kerkhof.”

Het werd nooit archeologisch onderzocht, maar er wordt vermoed dat hier meer aan de hand is. Volgens historici zou deze kunstmatige heuvel wel eens het opperhof kunnen zijn van de heren van Munte die er tot eind 12de eeuw woonden. Daar zou ook de naam ‘Torrekensstraat’ van komen, van de toren die midden op de heuvel stond, typisch voor een motte in de middeleeuwen. Het huidige kerkhof zou, als we die redenering doortrekken, dan het neerhof zijn geweest. Rechts bevond zich de kerk. Er is voor de eerste keer sprake van in 1129, maar wellicht werd al veel eerder een houten kerk opgericht op deze plek. In ‘De geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen’ uit 1870 wordt de heuvel geduid als de plek waar de galg stond. Dat lijkt weinig waarschijnlijk, omdat die meestal aan de rand van de heerlijkheid werd opgericht. De huidige neogotische grafkapel bovenop de heuvel is in 1879-1881 gebouwd in opdracht van de familie Godtschalck-Vergauwen, de toenmalige eigenaars van het Kasteel Ter Zinkt. Een bijna onleesbare herinneringsplaat in de linkerzijgevel vermeldt de namen van enkele overleden familieleden. Toen werd ook een ommegang gebouwd rond de heuvel, met bij elk van de twaalf staties een linde. De ommegang is er niet meer. De twaalf lindes zijn, op één na, gerooid.

De oude kerk werd in 1888 definitief gesloopt, waarna de begraafplaats uitbreidde.

Atoomschuilkelder

Verlaat de begraafplaats en ga rechtsaf in de **Torrekensstraat**. In de tijd van de Ferraris was dit het feitelijke centrum van Munte. Het gemeentehuis bevond zich links, ter hoogte van huisnummer 44. Aan de overkant van de straat staat het standbeeld 'De Muntenaar' van kunstenaar Firmin De Vos (1926 – 2008). Het werk stelt de innerlijke Muntenaar voor als een mens die weinig praatjes heeft, maar hartstochtelijk zijn gemeente liefheeft.

Wat verder neem je linksaf de verkeersluwe **Biest**, de vroegere Kerkstraat. De gekasseide holle weg loopt heuvelafwaarts. Aan een schapenweide met biezen ga je eerst rechts en dan links de onverharde **Makegemwegel** in. Langs het pad staat een Belgische bunker, gebouwd in de jaren 1930 als onderdeel van het Bruggenhoofd Gent. Het werd gecamoufleerd als een huisje. Er werd nooit gevochten op deze plek.

Ga linksaf in de **Hundelgemsesteenweg** en meteen links in de **Makkegemstraat**. Links iets hoger op de Muntekouter staan nog enkele zendmasten die werden opgericht in volle Koude Oorlog. Aan de voet van de zendmasten bevindt zich een kleine atoomschuilkelder die nooit werd gebruikt. Rondom de heuvel zijn nog meer bunkers van het Bruggenhoofd Gent te zien.

Ter hoogte van huisnummer 45 stap je rechts het **Heilig-Geestgoedpad** op. Het onverharde, en modderige, pad loopt zo het **Heilig-Geestbos (4)** in.

Heilig-Geestbos

4

Ferraris beeldt het omvangrijke Heilig-Geestbos duidelijk af. Het wordt omringd door akkers op de kaart. Hoewel de landbouw wat van de randen van het bos heeft afgesnoept, is het sinds halfweg 19de eeuw stabiel gebleven. Het wordt daarom ook wel een Ferrarisbos genoemd, omdat het al die tijd bos is gebleven.

Ooit was het eigendom van een armentafel, een religieuze instelling die aan armenzorg deed. De opbrengst van het bos ging naar de werking van de armentafel. In de 18de eeuw was een bos immers een puur economisch goed. Het hout werd verkocht als brandstof, als bouwmateriaal of als grondstof voor schrijnwerkers. Het was dan ook van belang dat de bomen snel groeiden. Echte woudreuzen zoals we die vandaag zien, waren eerder zeldzaam.

Het Heilig-Geestbos maakt deel uit van de Makegemse bossen, een cluster aan bossen die samen 160 hectare groot zijn. Eik en beuk zijn de twee voornaamste boomsoorten. In de nattere delen komen vuur- en kamsalamander voor, hoewel de kans heel klein is dat je die zal zien. Verder zie je er zeker in de bosrand vlinders fladderen en komen er ook reeën, eekhoorns en vossen voor. In het voorjaar bloeien de wilde boshyacint en bosanemoon.

Foto © MAF

Klimaatbos

Het zit er vol leven. Je hoort er zeker de roffelende specht en vaak zijn er buizerds op jacht. Links van het pad zijn op één bepaald deel enkele rabatten te zien. Dat zijn opgehoogde stroken tussen greppels waarop bomen zijn aangeplant. Het is een typische techniek in de bosbouw. Dat wijst erop dat een deel van het bos opnieuw is aangeplant na periodieke kap. Het pad daalt geleidelijk aan.

Negeer alle zijwegen, ook die waarbij het hoofdpad naar rechts lijkt af te buigen. Blijf rechtdoor stappen. Voorbij het brugje over een beekje kom je in een meer open grasland met hier en daar wat recente aanplantingen.

Aan een T-splitsing, dus daar waar het **Heilig-Geestgoedpad** eindigt, ga je rechtsaf in het **Bruinbospad**. Terug op asfalt neem je rechts de **Bosstraat**. Wat verderop staat een ent van de vroegere vrijheidsboom van Munte. Die boom werd in 1830, na de Belgische Onafhankelijkheid, voor het gemeentehuis van Munte geplant. Enkele jaren geleden moest de oude linde gerooid worden omdat de kans te groot was dat hij zou omvallen. Om zijn DNA verder te laten leven, nam de provincie Oost-Vlaanderen er enten van. Die werden her en der in de gemeente geplant.

Neem de tweede straat links, **Stokt**. Voorbij een alpacaweide stap je midden de akkers. Op het einde van de straat passeer je opnieuw een bunker van het Bruggenhoofd Gent. Hier is de bakstenen schil die als camouflage diende, nog deels bewaard. Dwars de **Hundelgemsesteenweg** en ga rechtdoor in de **Groenstraat**. Boven de bomen is het topje van de kerk van Munte zichtbaar. Midden het verder open akkerlandschap ligt het nog piepjonge Kyotobos. Het werd in 2011 aangeplant door de leerlingen van de Merelbeekse basisscholen. In de tijd van de Ferraris was dit gebied ook grotendeels bebost.

Bron van de Driesbeek

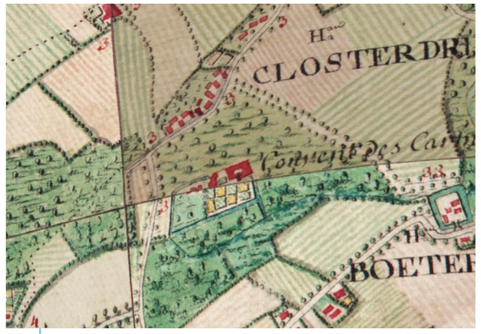
In een 90°-bocht naar links hou je rechtdoor aan op de onverharde **Onderstandwegel**. Het pad is genoemd naar een bunker wat verderop. Voorbij een sparrenbos doemt de barokke Sint-Annakerk van Bottelare op.

Neem het tweede pad rechts, de **Paardenwegel**. De naam staat op een bordje aan het begin van het pad. Aan de T-splitsing met de **Doelwegel** zie je links wat verderop het voormalige **karmelietenklooster (5)** liggen.

Het karmelietenklooster

5

In 1667 schonken Bertolf en zijn zus Josine de Paix één van hun eigendommen aan de geschoeide karmelieten. De paters moesten in Bottelare de zielenzorg voor hun rekening nemen, en vooral de devotie voor de heilige Anna aanwakkeren. Eerst verbleven de karmelieten er in een kleine woning. In 1683 werd een eerste klooster gebouwd. Het huidige en grotere klooster in classicistische stijl werd in 1763 gebouwd en gaf onderdak aan 15 karmelieten. De Franse bezetter verkocht het goed in 1797 aan een particulier. Via huwelijk kwam het in de 19de eeuw in handen van de Gentse textielfamilie Scribe die er een kunstenaarskolonie van maakte. Het voormalige klooster is privé. Het heeft dus geen zin de 110 meter lange oprijlaan op te stappen tot aan het hekken.

Ga rechtsaf in de **Doelwegel**. In een bocht naar links staat een verlaten huis. Op het dak is in de pannen het woord 'Doel' gevormd. Dit was lange tijd een herberg. De kleine hoeve is gebouwd in de 19de eeuw, in een periode dat het bos dat toen nog dit deel van de Driesbeekvallei bestreek, werd gerooid en plaats maakte voor akkers.

Ter hoogte van de T-splitsing ga je linksaf op **Zink**. Wat verderop kom je langs het domein van het **Kasteel Ter Zinkt (6)**, dat tussen de bomen goed zichtbaar is.

Foto © MAF

Kasteel Ter Zinkt

6

In het kasteelpark bevindt zich de bron van de Driesbeek. De heren van Munte vestigden zich hier aan het begin van de 13de eeuw in een burcht met donjon en dubbele omwalling. Het had toen zelfs een kerker, waar dieven en misdadigers werden opgesloten. Het was het foncier van de heerlijkheid Munte. Een foncier is de centrale plek van een heerlijkheid, waar alle bestuurszaken werden geregeld. In de 16de en 17de eeuw was het eigendom van de familie van Rivieren, die wel meer kastelen bezaten in Vlaanderen en Brabant. Het werd in die tijd een paar keer verwoest, onder meer tijdens de Tachtigjarige Oorlog, en telkens weer opgebouwd. Eind 17de eeuw was de familie verarmd en moesten ze het grootste deel van hun eigendommen verkopen. De sluitsteen boven de toegangspoort aan de straatkant zou volgens mondelinge overlevering het wapenschild van de familie van Rivieren tonen, maar het is zo verweerd dat dit helaas niet meer te zien is.

Hoewel de Ferraris het kasteel prominent afbeeldt op zijn kaart, moet het landgoed in bouwvallige staat zijn geweest. Het werd immers in 1789 grotendeels gesloopt en later heropgebouwd als lusthof of buitenverblijf. In 1895 werd het door de huidige eigenaarsfamilie Verstraeten heropgebouwd in een neorenaissancestijl. Dat gebeurde wel vaker in die tijd. Het was een stijl die een romantisch en opgesmukt beeld gaf van hoe kastelen er in de 17de eeuw hebben uitgezien. Zowel het kasteel als de tuin is privéterrein en niet publiek toegankelijk.

Voorbij het kasteel neem je links de onverharde trage weg **Stuivenberglos**, die redelijk steil bergop gaat. Aan de T-splitsing volg je rechts de Christoforuswegel, die de heuvelkam van de Asselkouter volgt tot aan de achterkant van de Sint-Bonifatiuskerk. Hier kom je weer uit op het **Munteplein**, het eindpunt van de reis door het Munte van de 18de eeuw.

Dorst gekregen van deze wandeling?
Dan raden we je deze horecazaken aan:

Café Sint-Elooi, Torrekensstraat 49, Munte (Merelbeke-Melle). Open van donderdag tot zondag, telkens vanaf 11.30 uur. Actief op Facebook

Restaurant Oud Munte, Munteplein 7, Munte (Merelbeke-Melle). Open op woensdag, donderdag en vrijdag vanaf 18 uur en in het weekend open van 12 tot 14.30 uur en van 18 tot 21 uur. www.oudmunte.be

